

*Kornyilov
fordításai*

ZOVJET IRODALOM

**MOLDOVÁN ELBESZÉLŐK:
DRUCE ÉS VASZILAKE
KAVERIN NOVELLÁJA
KORNYILOV VERSEI
PASZTERNAK
ÉS SALAMOV LEVELEZÉSE**

Esszé Nabokov Lolitájáról
Baka István, Gyertyán Ervin,
Major Ottó, Ördögh Szilveszter
és Rab Zsuzsa írásai
Mihaj Csimpoj cikke

1989/12

Számunk szerzői

CSEPIK, Irina: orosz újságíró. 1987. 6. számunkban olvasható írása.

CSIMPOI, Mihaj (Cimpoi, Mihai): moldvai kritikus. Több tanulmánykötete jelent meg. Kisinyovban él. Itt közölt írását a Druzbsa Narodov 1989. 1. számából fordítottuk.

DRUCE, Ion (Druță) (1928, Horodiste): moldvai próza-, dráma- és filmforgatókönyv-író. Moldvában és orosz nyelven ír. A Moldvai Írószövetség tiszteletbeli elnöke. A Világirodalmi lexikonban olvasható életrajzát (Borza Lucia) 1984. 12. számunkban egészítettük ki, ahol *Gondolatok a színházban* c. esszéjét közzöltük. = Újabb regénye oroszul: *Belaja cerkov* (1982, Fehér templom). További művei oroszul: *Dojna* (színmű, 1971, színpadon: Prazdnjik dusi, A lélek ünnepe); *Ptyici nasej molodosztyi* (színmű, 1972, Ifjúságunk madarai); *Vozvrascsenyje na krugi szvoja* (kisreg., 1972, Visszatérés a saját köreibé; színműváltozata: 1977, Tolsztojról). = Itt közölt elbeszélését az Ogonyok 1988. 23. számából fordítottuk, orosz címe: *Szamarityanka*.

JEROFEJEV, Viktor Vlagyimirovics (1947): orosz irodalomtörténész, kritikus, a filológiai tudomány kandidátusa. Az orosz és a nyugati irodalmakról számos cikk szerzője. = Itt közölt írása előszóként jelent meg Nabokov Lilita című regényének moszkvai kiadásához (Izvesztyija 1989), eredeti címe: *Lolita, ili Zapovednij oazisz zisznyj*.

KANAJEVA Nyina Ivanovna (1942, Tulai oblaszty): orosz újságíró, moszkvai szerkesztőségünk munkatársa. Legutóbb 1989. 10. számunkban közöltük írását.

KAVERIN, Venyiamin Mihajlovics (1902–1989): orosz író. A Világirodalmi lexikonban olvasható életrajzát (Gerencsér Zsigmond) 1986. 1. és 7. számunkban egészítettük ki. L. még: Nagy

tűzek, anto., Kossuth 1987 (Gereben Ágnes), *Befejezetlen forradalom*, anto., 1987 (Szilágyi Ákos). = MŰVE újabban: *Novoje zrenyje* (1988, Új látásmód, társszerző: Vlagyimir Novikov, Jurij Tinyanovról). = MAGYARUL műveit újabban I.: *A repülő fiú* (mesék, Ircsik Vilmos, Móra–Kárpáti Nagy) (1987); *Nagy tűzek*, anto., Kossuth 1987 (elb., Nyíri Éva ford.: A mikádó barátja); *Befejezetlen forradalom*, anto., 1987 (cikk: Egy tény, aminek következményei vannak); *Szovjet Irodalom* 1986. 1. (elb., Grigássy Éva ford.: Cikázó betűk), 1986. 7. (visszaeml., Harsányi Éva ford.: Íróasztal), 1987. 8. (elb.-k, Nyíri Éva ford.: Magány, Téli éjszakán), 1988. 6. (válasz körkérésre, Bulgakovról); *Nagyvilág* 1987. 4. (elb., Nyíri Éva ford.: Zajlik az élet). = IRODALOM: *Irodalom* 1986. 7. (Novikova, Olga: Irodalomtörténeti memoárok írója). = Itt közölt elbeszélésének eredeti címe: *Sziluet na sztyeikle*, fordításunk a Znamja 1988. 4. számából készült.

KORNYILOV, Vlagyimir Nyikolajevics (1928, Dnyepropetrovsk); orosz költő, prózaíró. 1945–50 között a Gorkij Irodalmi Főiskolán tanult. 1953 óta publikál, első kötete 1964-ben jelent meg. 1969 és 1987 között nem publikálhatott. Újabb kötetei: *Nagyezsda* (1988, Remény), *Muzika dlja szebja* (1988, Zene önmagáért).

PASZTERNAK, Borisz Leonyidovics (1890–1960): orosz költő, prózaíró. A Világirodalmi lexikonban olvasható életrajzát (Szilágyi Ákos) legutóbb 1989.5. számunkban egészítettük ki bibliográfiai adatokkal a Számunk szerzői rovatban és az éves bibliográfiában. = MAGYARUL versét újabban I.: *Fohászok és vallo-mások*, anto., Vigilia 1988 (Gömöri György ford.) = IRODALOM magyarul újabban: *Nagyvilág* 1989.3. (Alova, Alla: A szakadék szélén); *Somogy* 1989.1. (Carlisle, Olga: Három találkozás B. P.-kal); *Képes* 7 1989. 7.

Paraszteszalád (Szent család). 1914

Az egyetemes felvirágzás virágai. 1915

(Hruscsov, Nyikita memoárjaiból); Népszabadság 1988.306. (Kun Miklós: P. és Trockij). = Itt közölt leveleit a Junoszty 1988.10. számából fordítottuk.

SALAMOV, Varlam Tyihonovics (1907–1982): orosz prózaíró, költő, műfordító. A moszkvai tudományegyetem jogi karán tanult (1926–29). A sztálini törvénytések áldozataként 1929–1932 között észak-uráli, 1937–1951 között kolimai légerekben töltött összesen 17 évet. 1932 óta publikált. 1957 után mint költő jelentkezett újra az irodalmi életben. Verseskötetei: *Ognjivo* (1961, Tűzszerzám), *Seleszty lisztyjev* (1964, Levelsüség), *Doroga i szugyba* (1967, Út és sors), *Moszkovszkije oblaka* (1972, Moszkvai felhők). Az ötvenes években írott és a hatvanas években számozdatban ismertté vált kolimai elbeszéléseket posztumusz, 1987-ben kezdték el közölni a szovjet irodalmi folyóiratok. = MAGYARUL elbeszéléskötete: *Kolima*. Történetek a sztálini légerekből (Európa–Szabad Tér 1989. Gereben Ágnes bevezető tanulmányával. – ism.: Könyvvilág 1989. 6. [Ocsovai Gábor]); további elbeszéléseket l.: *Interpress Magazin* 1989. 2. (Gergely Katalin ford.: Tréfa); *Kortárs* 1989. 7. (Gereben Ágnes ford.: Pugacsov őrnagy utolsó csatája); *Nagyvilág* 1988. 6. (Osztovitov Ágnes ford.: Csend [ue. Gereben Ágnes ford. Rakéta 1989. 9.]); *Napjaink* 1989. 11. (Antal Miklós ford.: Halotti beszéd); *Új Írás* 1989. 3. (Gereben Ágnes ford.: Tanfolyam); *Új Tükör* 1989. 28. (Kovács Sándor ford.: Éjjel). = IRODALOM: Magyarország 1988. 3. (Mecsin, Lenonid: Nem homok a szélben); *Új Írás* 1989. 3. (Gereben Ágnes: S. felfedezése); *Világosság* 1989. 3. (Gereben Ágnes: A szovjet koncentrációs táborok dalnoka). = Itt közölt leveleit a Junoszty 1988. 10. számából fordítottuk.

SZÁRNOV, Benyegyikt Mihajlovics (1927, Moszkva): orosz kritikus, irodalomtörténész. 1951-ben végzett a Gorkij Irodalmi Főiskolán. Főbb kötetei: *Sztrana nasevo gyetsziva* (kritikák, tanulmányok, 1965, Gyermekkorunk országá), *Lipovije allei* (kritikák, 1966, Hársfasorok), *Rilmujetszja sz pravdoj* (monográfia Szamuil Marsakról, 1968, Az igazságra rimel),

Rasszkazi o *literature* (tanulmányok, 1977, Elbeszélések az irodalomról).

SZIROTYINSZKAJA, Irina Pavlovna (1932, Moszkva): orosz irodalomtörténész. 1955-ben végzett a moszkvai Történeti-Levéltárosi Főiskolán. A Központi Állami Irodalmi és Művészeti Levéltár (CGALI) igazgatóhelyettese. Salamovval 1966-ban ismerkedett meg, munkakapcsolatok, barátságuk egészen az író haláláig tartott. A Novij Mirben, a Znamjában és másutt ő publikálta 1988-tól az író elbeszéléseit, rendezte sajtó alá és látta el előszóval Salamovnak a Szovremennyiknél 1989-ben megjelent Levij bereg c. kötetét, s ő készíti elő a Hudozsesztvennaja Lityeratura kiadónál a Voszkreszenyije lisztvennyici c. kötetét.

VANSENKIN, Konsztyantyn Jakovlevics (1925, Moszkva): orosz költő. Állami díjas (1985). Életrajzát, magyarul megjelent műveinek bibliográfiáját l. 1983. 5. és 1985. 11. számunkban. = Magyarul verseit újabban l. Szovjet Irodalom 1986. 4. (Horváth Ferenc, Képes Géza, Kiss Benedek, Konczek József és Polgár István ford.: 14 vers). = IRODALOM: Szovjet Irodalom 1986. 4. (Polgár István: Emberi melegség, derűsugarak; Tatyjana Bek: „Fény, tágság, frissesség”). = Az itt közölt elbeszélést a Lityeraturunaja Rosszija 1987. 16. számából vettük.

VASZILAKE, Vaszile (Vasilache, Vasile) (1926, Untesti): moldvai prózaíró, műfordító. A kisinyovi Pedagógiai Főiskolán végzett 1958-ban, 1964-ben elvégezte a Felsőfokú Forgatókönyvíró és Rendező Tanfolyamot. Kisinyovban él. = Regénye: *Mese a fehér bikaborjúról* (1966–1972). Számos elbeszéléskötete jelent meg. Csehov, Bunyin, Olesa, Čapek és Hašek műveinek fordítója. = Magyarul kisregényét l.: Szovjet Irodalom 1981. 8. (Markos Miklós ford.: A negyedik nap vége). = Gyűjteményes kisregény- és elbeszéléskötete oroszul; *Elegija dlja Anna-Marii* (1981). Fordításunk ebből a kötetből, M. Lomatko orosz műfordításából készült.

Összeállította: WINTERMANTEL ISTVÁN

BENEGYIKT SZÁRNOV

Vlagyimir Kornyilov verseiről

Vlagyimir Kornyilov 1928. június 29-én született az ukrajnai Dnyepropetrovszkban. Ifjúságát azonban Moszkvában töltötte. 1945-ben, amikor még tizennyolc éves sem volt, felvették a Gorkij Irodalmi Főiskolára, melyet 1950-ben fejezett be. A főiskola után a hadseregben szolgált, majd geológus-expedícióval a Jakutföldre utazott.

Első verseit 1953-ban publikálta. De az olvasóhoz vezető további útja nem volt könnyű. Első verseskötete a „Prisztary” (Kikötő) tizenegy évvel később, 1964-ben jelent meg. 1967-ben adták ki „Vozraszi” (Életkor) című második verseskötényét. Egyébként, még az első verseskötete megjelenése előtt, 1961-ben a „Tarusszkije sztranyici” (Taruszi lapok) című antológiában közreadta „Soljor” (Solór) című elbeszélő költeményét, amelyben kétségtelen epikai tehetségről tett tanúbizonyságot. Kornyilov figyelmes olvasója előtt már akkor világos volt, hogy a szerző feltétlenül prózát fog írni.

De a prózáiról Kornyilov útja még nehezebbnek bizonyult, mint a költő Kornyilové. Eddig csak egy könyvet sikerült megjelentetnie: „Szkazaty nye zselaju!” (Nem kívánok válaszolni!) címmel egy kisregényt Viktor Obnorszkijról, az orosz munkásforradalmárok, a szociáldemokrácia előfutárainak egyikéről.

1986 novemberében, tizenhét esztendő megszakítás után, a Znamja című folyóirat közölte Kornyilov terjedelmes lírai versciklusát. Ezt a publikációt hamarosan követték a többiek: a Novij Mirben, az Ogonyokban, a Druzba Narodovban, a Szelszkaja Mologyozsban, s ismét a Znamjában. Nem egészen egy év alatt a moszkvai folyóiratok lapjain mintegy hatvan verse látott napvilágot.

Már a legelső publikációk figyelmet keltek. A kritika „Kornyilov visszatérése”-ről, mint a jelenkori orosz költészet „nagy eseményéről” beszélt.

Mi is váltotta ki ezt a gyors és viharos sikert?

Itt akaratlanul Nyikolaj Usakov szállóigévé vált sorai jutnak eszünkbe:

Minél hosszabb a hallgatás,
Annál meghökkenőbb a szó.

Ez a magyarázat sem rosszabb a többinél. De, azt hiszem, nem meríti ki a dolog lényegét. (Már csak azért sem, mivel Kornyilov hosszú hallgatását nem belső, hanem nagyon is külső okok váltották ki.)

Az olvasók Vlagyimir Kornyilov versei iránt megnyilvánuló jóindulatú figyelmének és lellokozott érdeklődésének fő oka a lírikus tehetségének természetében rejlik.

A verstermés soha nem látott bősége ellenére kevés az igazi költő, mindig is kevés volt, de Kornyilov még ezen kevesek közül is kiemelkedik. Kiemelkedik nemcsak tehetsége erejét és energiáját tekintve, hanem mindenekelőtt annak minősége, legbensőbb természete révén is.

Kornyilov versei akaratlanul Paszternakot idézik, ő mondta egyszer, hogy a költészet nem más, mint a „lélek gyorsírása”. Valamint azokat az ugyancsak Paszternaktól származó nem kevésbé híres szavakat a versekről, melyek „lojtogatnak és megölnek”.

Kornyilov most publikált versciklusainak egyikében van egy rövid vers, a „Zene önmagáért”.

Az éjszakai elektricskán egy csapat dzsesszenész („banda”, ahogy kedélyes zsargonszóval illeti őket a költő) játszik valamit a maga számára. Nem gondolnak a hallgatóra, egyáltalán nem törődnek azszal, milyen hatást tesz játékuk a környezetükre. De a költőt lenyűgözi ez a „zene önmagáért”.

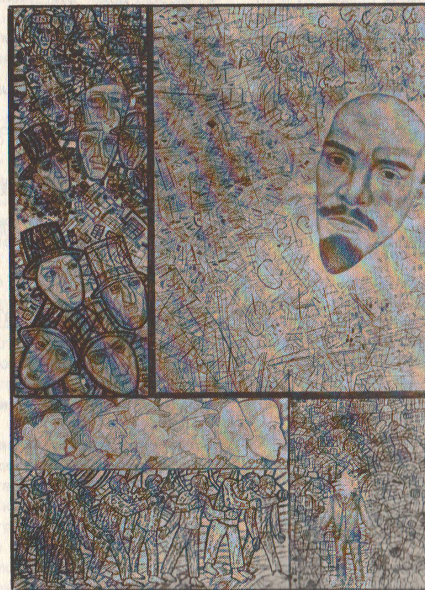
A költő, amint ez általában jellemző rá, a pillanatnyi lelkiállapotát rögzítette. De teljesen megalapozottan tarthatjuk Kornyilov költői programjának ezeket a metszően őszinte sorokat. Teljesen megalapozottan mondhatta volna ezekről a sorairól: „Itt állok, másként nem tehetek!”

Most bizonyára felhangzanak az értetlen, sőt elégedetlen hangok:

– Hogyhoggy önmagáért? És az olvasó? Az igazi költészet, mint minden művészet, mégiscsak értünk, hallgatókért, nézőkért, olvasókért születik. Miélele költészet ez, ha csak önmagáért van?

De éppen ebben rejlik a lírai költészet egyik alapvető törvénye: csak akkor van esélye arra, hoggy értünk való zenévé váljon, ha úgy született, úgy keletkezett a költő lelkében, mint zene önmagáért.

BAKA ISTVÁN fordította

GOELRO

BAKA ISTVÁN

„Önmagáért való” költészet

Sohasem szerettem a titok nélküli költészetet, és nem csak azért, mert vonzódok a misztikumhoz. Inkább azért, mert a mindent kimondó, titoktalan „közéleti” verseket mindig hamisaknak éreztem, még akkor is – ifjabb koromban –, amikor még hittem a szerzőiket lelkesítő (?) eszmékben. Ma már tudom, s egy versemben le is írtam, hogy „az Eszme egérfogóban szalonna”, de ezekkel a „valóságfeltáró”, nemes eszméket hirdető, egyértelmű és egyirányú költeményekkel naivabb koromban se tudtam megbarátkozni. Mert mindent azért ezek se mondtak ki, sőt az „eszmei alapozás” a hazugság ingatag talaján próbálta megtartani a valószerű, csak éppen nem valóságos építményt, s a valóságról magáról már akkor is többet mondott nekem egy titokzatos értelmű Rilke- vagy Pilinszky-sor, mint..., de ne bántsuk még az élő holtakat sem!

Vlagyimir Kornyilov versei titoktalanok, egyértelműek és egyirányúak („odnohodovije” – a költő szavával), mégsem idegenkedem tőlük, és bár az igazat akarják mondani a való képeivel, mégis igazak, hitelesek, s örömmel fordítottam őket. Pedig hát ez – első pillantásra – nem más, mint a szovjet közéleti líra egyszerű megfordítása: ami eddig fehér volt, az most fekete, s ami vörös, az még feketébb. De az első pillantás mindig kancsal, aki e látszólag egyszerű versek mélyére néz, meglátja a mindent-kimondást belső kényszerként átélő, vívódásaiban a valóság képeit félelmetes látomásokká növesztő, mondandójától szinte fuldokló költői személyiséget, amely hitelét önmagából nyeri, s ez a hitel hitelesíti igazságait (s nem fordítva, mint a vélt igazságok hirdetői hitték).

A „Pogogyinka” című vers a „köz nevében” ketrecbe zárt kísérleti célokra tartott kutyák kínjait idézve mond dühös ítéletet a korról, amely népeket zárt – kísérleti célból – vasketrecbe. „Az út” a házmesteri szerepbe kényszerített Andrej Platonov alakját felvillantva számol le a fiatal költő önhitt illúzióival. Az „Eső” a Csernobil utáni világ kegyetlenül őszinte képe – ebben a világban az a legmegrendítőbb, hogy „az esőben nem sétálnak többé gyerekek” –, s ez az egyszerű kép valóban hatásosabb, mint a Hirosimáról írt szörnyűségelettárok százai, mert benne van a saját hatalmában megrendült hitű ember végső kiábrándulása:

Esik az eső – időnk lepergett.
De miért is élnénk még tovább?!
Elmegyünk hát lassan és a gyermek
Ablakhoz támasztja homlokát.

E kiábrándulás keserűségét – az általam fordítottak közül – egyetlen vers, a „Zene önmagáért” próbálja feloldani. Az éjszakai elektricskán utazó dzsesszbanda muzsikája azért válik „közérdekűvé”, mert önmagáért való, mint ahogy – továbbgondolva a költő szavait – önmagukért születnek az igazi versek is, mert csak így lehetnek mentesek minden hazugságtól, s így és ezáltal válhatnak fontossá mások számára. Az a fajta politikai költészet is „önmagáért való”, amelyet Kornyilov művel. S ezért juthat el mindannyiunkhoz.

Írlye nem akad soha
Az életünknek.
Őt a tüdőbaj, engem a
Pajzsmirigy öl meg.

... Rég elfogadtam sorsomat,
Nem hajlok meg,
De, Andrej Platonov, maga
Előtt vezeklek.

S bocsássa meg élttem delén,
Hogy negyven éve
Éretlen ifjonc voltam én,
Ki, mit sem értve,

Gógós volt s érzéketlen, unt
Szemmel csak nézte,
Árnyként ön mellett hogy vonult
A szenvedése.

Eső

A fenyőn, a nyíren és a hárson
Gonosz szándékú eső pereg.
Ifjú, felnőtt – mindegyiket szánom,
És új módon a gyermekeket.

Éltünk ennél gyilkosabb időben,
Lelkünk Csernobiltól sem remeg...
De a szívem lāj, hogy az esőben
Nem sétálnak többé gyerekek.

Magam is, csuklya alól kinézve,
Gyűjtöttem kezembe az esőt,
S azt hittem, ha megöntöz, az égbe,
Égészen a felhőig növények.

Mit tettünk mi ezzel a világgal,
Hogy a zápor átokként szakad,
És akár a tömlőcbe – lakásba
Zárjuk a vidám gyerekhadat.

Elhittük magunknak, hogy ez így jó,
Hogy minden az ölünkbe potyog,
Ravaszabbak voltunk, mint a kígyó,
S mint a gyermek, gyámoltalanok.

Esik az eső – időnk lepergett.
De miért is élnénk még tovább?!
Elmegyünk hát lassan, és a gyermek
Ablakhoz támasztja homlokát.

Pogogyinka

A Pogogyinka utcán, hol – mi más? –
A köz nevében állnak ketrecek,
Növéndékfákat ráz a vonítás,
Amíg a hajnal nem dereng.

A csöndes kórház-utcán baktatok,
Nyugodt az őszi éjszaka,
S hallom – a foglyok orrába csapott
Mégint a baj szúrós szaga.

Az utagás hol élesebb, hol
Tompább, de végleg el nem ül,
S – ördög vigye! – csak kívülem szól,
Vagy tán énbennem is, belül?

S a kutyakínt megértve, mintha
Vaserdő volna rejteitem,
Sírok, keservesen vonítva,
És mardosom a ketreccem.

Gumiljov

Három hétig gyötörték.
Faggatták éjszaka...
Nincs se orvos, se ügyvéd.
Egy matróz ront oda,

mint fekete vitorla,
mely semmibe ragad...
A hasán imbolyogva
lengett a Mauser-agy.

A forradalom rémét
kímélni hasztalan,
és nincs is már nehézség:
a költő fogva van.

... Hamis vád. Nem tagadtál.
Mint aki tudja: hisz
egy év csak – s ugyanaz vár
a tengerészre is.

Itt bárki áruló már,
akit akarnak; és
megismeri a kortárs,
mi az a rettegés.

Meg nem hátrálva gyáván,
de óvatlan: a nép –
szónokok Golgotáján
mind megfeszítették.

Ittak, dögig, csalódva –
menekvés ügyse lesz...
Lóttek. S jött a bitófa.
A te részed nem ez.

A Carszkoje Szelő-i
Kiplingben volt elég
góg és tartás, megóvni
tisztí becsületét.

... Nem lett beteg s öreg sem,
magához hű maradt;
és akít

huszonegyben
falhoz állítanak,
a hideg verítéktől
nem csorog homloka:
megóvta szégyenétől
a pétervári Cseka.

SOMLYÓ GYÖRGY fordításai

Vasúti megálló a 126-os kilométerkőnél

Az idő kőkemény
Minden normák fölött.
...Itt várok a vonatra
Erdei fák között.

Az idő tudja célját,
Bár célja nem gonosz.
Itt várok a vonatra,
Békét szívembe hoz.

Történt sok cifra ez s az,
Talán kicsit sok is...
Kopott farmerbe lábam
Sinen nyújtózkodik.

Volt elviselni bennem
Erő, bármily baj ért.
Így hát még bájít is leltem
Egy-egy keserveimért.

Van dolgom – hét határnyi,
Nem bánt, ha küszködöm.
Lám, lám vonatra várni
Az is miért öröm?

Most, augusztus havában
Csábít forrón a vágy,
Hogy Faustként kiáltam:
„Szép pillanat, megállj!...”

De szólni nincs kurázsím –
Az erdőt sérteném...
Csak jöjné a vonat már!
Mint tűz lobban belém.

Alekszandr Bek emlékére

Emlékszem, hogy Beket temettük.
November volt,
az elején még.

Fagyott,
de hó sehol köröttünk,
S eszünk máshol járt – semmi kétség.

Alekszandr Alfredecis halottan,
A bánat még most is belepte,
Szakértők

szóltak róla sorban.
Hogy korrigált –
mind elfeledte.

S hogy így erőt
szétzilálták,
S ez jobban ölte, mint a méreg.
Élpusztult, mert ketrecre zárták,
Rák –
szólt az orvosi ítélet.

... Egyhated század múlt azóta –
Tíz és még négy év más szavakkal –
Végre Bek-könyv a kiadókban,
S színházak, tele Bek-darabbal.
Csillaga ismét égre hágott,
Ismét bokros sikert ígérve,
Tévé-
s egyéb előadások...

De hol van Bek? Ki látja élve?

Elhamvasztották, ismeretlen
Előtte még az égi óra,
S bújába roskad, mert kegyetlen
Kín a korrekciók csomója.

... Fonák sorsán hosszan borongtam:
Mi kell?

milyen utakra térjünk?
Más bölcsességre
nem jutottam:
Vigyázzunk, hogy sokáig éljünk.

Pajzsmirigy

Bűszke vagyok – véltem –, s kitaró,
Ha kudarc ér, bírok vele.
Szólt az orvos:
– Nincs rákja, kissé
Megduzzadt a pajzsmirigye.

Minden tévelygést és nyavalygást
S mit rímbe zár a fájdalom,
Amire csábít a szorongás,
Lám, a pajzsmirigyedtől kapom.

Ekkor nekem
Észembe ötlött:
Lelki baj, hit, szégyen, keserv
Csak egy-egy fajta ilyenből jött
Valamilyen anyagcsere.

Nemes, magasztos érzelmekről
Itt nem lehet beszélni se,
Csak egy vacak kis pajzsmirigyűtől
Van mindez –
s orvos kell ide.

A kémia – és nem az isten –
Víz, föld, táplálék, bű, vigasz
És rabság és szabadság: minden,
Tán a halál – az is csak az.

Meghajszoltan – nyüzgött igásló –
Félve magamhoz fordulok:
„A legfőbb teremtmény? varázsló?
Nukleinsav? mi is vagyok?”

Ismétlés

A titkok titka – ezt fődöm neked fel,
Nagyobb ennél nincs a világon.
Ám te e kimondatlan rejtelemmel
Tisztában vagy már, úgy találok.

Mit eddig szúrós önlgyelmem őrzött
Interjútól, akármifajta
Verstől, kisregénytől: most már te őrzöd,
Hogy is lepődnél meg miatta?

Ha nincs szerencséd: legjobb mit se tenni,
Ha sejtelmel sincs, hogy segítsen:
Hazám útja hová fog, merre menni?
Családomban próféta nincsen.

Próféta nincs, hát prófétáskodás se –
De én ábécés kiskölyökként
Ismétlem csak meleg szívvel, amit te
Bevágatl jól előttem önként.

Nyíltság

Eső mosott el
Egy csúf időt:
Ma nyílt beszéd kell,
Nem, mint előbb.

Nincs semmi ferde,
Orv gondolat,
Hiszem hitemre,
Mit mondanak.

Alázatásunk
Már földre vert...
Mégis találtunk
Bajunkra szert.

Ha sors, ha munka
Csak a tied,
Nem más hazudja
Az életet:

Erő, s tehetség
Majd célt talál.
... A gyáva restség:
Gyász és halál.

ВЛАДИМИР КОРНИЛОВ

Два жанра

*Отчего отстает поэзия?
От чего отстает она?
Да и что ее бесполезнее
В переломные времена?*

*Получается, будто истина
От стиха, как жена ушла.
А талантлива публицистика
И воинственно-весела!*

*Это радостно! Это правильно!
Вот кто нашу спасет страну!
А поэзия неприкаянно
Прозвела свою страду.*

*Публицистика рушит надолбы,
Настилает по толям гать,
А поэзии думать надобно,
Как от вечности не отстать.*

VLGYIMIR KORNILOV

Két műfaj

A költészet mért marad le mindig?
És honnét marad le? – kérдем.
Mert nincs haszna, az idő ha nyílik,
S más lett minden már egészen.

Mintha az igazság cserbenhagyná.
Rossz asszonyként, válva tőle.
És a publicisztikát fogadná,
Ettől kapna új erőre.

Így jó! Így fordul javunkra sorsunk!
Országunkat ez segíti.
A költészet áll csak, meg se mozdul,
Dolgát kévsé teljesíti.

Győzünk mindig publicisztikánkkal:
Utat rak nekünk a sárba,
A költészet meg csak hallgat, áll csak,
Az örökletet kívánja.

CSORBA GYŐZŐ fordítása

КОНСТАНТИН ВАНШЕНКИН

Знакомый старик

Старик? Нет, это не обо мне. Хотя и себя мог бы так назвать на законном основании. А я не старик, что ли? Но все-таки – не обо мне...

Время имеет явную тенденцию к выравниванию, сближению.

Между нашими погибшими на войне товарищами и нами теперешними – бездна. Они покинули эту землю восемнадцати-двадцатилетними. Они в большинстве совсем не знали, что такое любовь, что такое женщина. Они не представляли себе, что значит иметь детей, тем более – внуков. «Что в жизни успели? Отдать за Отчизну ее».

И вот их сверстники, люди когда-то одинаковой с ними судьбы, прожившие потом целую жизнь и уходящие лишь теперь, как бы становятся с теми, юными, в один ряд, догоняют их, подстраиваются.

Это откатывается до предела волна одного и того же поколения.

А в поколениях обычных, благополучных?

Дистанция между только что родившимся ребенком и десятилетним – колоссальна. Между десяти и двадцатилетним – меньше, хотя тоже велика. Дальше она стремительно сокращается. Семидесятилетний зачастую мало чем отличается от восьмидесятилетнего. Они тоже уже в одном ряду.

В последние годы люди, которые старше меня на десять-двенадцать лет, не кажутся мне старыми. Что это? Привыкание к возрасту? Скорее все-таки момент, когда возрастные грани почти совсем стираются. Младшие рынком догоняют старших.

Итак – знакомый старик. Тогда ему исполнилось семьдесят. Я, встретив, поздравило его.

KONSZTANTYIN VANSENKIN

Az ismerős öreg

Öreg? Nem, ez nem rám vonatkozik. Bár magamat is joggal nevezhetném így. Mert hisz én nem vagyok öreg?! De nem – mégsem rólam van szó...

A kor világos irányzatot mutat a kiegyenlítésre, a közeledésre.

A háborúban elesett bajtársainkat szakadék választja el tőlünk, mostaniaktól. Ők tizennyolc-húszéves korukban hagyták el ezt a földet. Többségük nem tudta, mi a szerelem, mi a nő. Sosem képzelték el, mit jelent, ha valakinek gyermekei, sőt unokái vannak. „Mire volt idejük életükben? Hogy odaadják a Honért.”

És lám, az egyívásúak, azok az emberek, akiknek valamikor egyforma volt a sorsuk az övékkel, akik aztán egy egész életet leéltek, és csak most mennek el, szinte egy sorba állnak amazokkal, az ifjakkal, utolérik őket, hozzájuk igazodnak.

Egy és ugyanazon nemzedék hulláma a végsőig visszagörödul.

És a köznapi, szerencsés nemzedékek esetében?

Az újszülött és a tízéves gyermek között óriási a távolság. A tízéves és a húszéves között – kisebb, de még mindig nagy. Azután rohamosan csökken. A tizenhét éves gyakran alig különbözik a tizennyolc évesétől. Azok már szintén egy sorban vannak.

Azokat az embereket, akik nálam tíz-tizenkét esztendővel idősebbek, az utóbbi években nem látom öregnek. Mi ez? Hozzászokás az életkorhoz? Talán inkább az a mozzanat, amikor szinte végképp elmosódnak az életkor határai. A fiatalabbak egy lendülettel utoléri az idősebbeket.

Nos hát – az ismerős öreg. Akkor töltöttem a hetvenet. Amikor találkoztam vele, köszöntem.

IRINA SZIROTYINSZKAJA

Két író az ötvenes években

Paszternak és Salamov levelezéséről

Ez a levelezés 1952-ben kezdődött. Varlam Salamov 1951-ben szabadult a lágerből, de Kolimát nem hagyhatta el.

Felcserként dolgozott egy jakutiai kis telepen, Ojmjakon mellett. Körös-körül mindenütt tajga, hó, fagy, őrtornyok... Az írás – akár versről, akár prózáról volt szó – gyanús időtöltésnek számított. Ilyen körülmények közül sikerül elküldenie a kolimai verseket tartalmazó két füzetet Borisz Paszternaknak: a szabadságra utazó J. A. Mamucsasvili orvosnő vitte magával őket. Varlam Salamov felesége, Galina Gudz Natalja Kasztalszkajának, Alekszandr Kasztalszkij zeneszerző lányának és V. P. Malejevának, Paszternak ismerősének segítségével találkozott Paszternakkal, és átadta neki a küldeményt. E két füzet tartalma a *Kék füzet* verseivel együtt nagyrészt bekerült a *Kolimai füzetek*be, amelyek öt kis kötetben még Salamov életében megjelentek a Szovjetszkij Piszatyel Kiadónál. Ugyane kiadó 1988-as Salamov-kötetében jelentős helyet foglalnak el a *Kolimai füzetek* versei.

1953 novemberében Salamov Moszkvába érkezett, de még nem kapott engedélyt arra, hogy a fővárosban éljen. Az alatt a két nap alatt, amelyet Moszkvában töltött, találkozott Borisz Paszternakkal, azután a Kalinyini területre költözött, hogy az ottani tőzegkitermelő telepen dolgozzon. Levelezésük folytatódott, hébe-hóba találkoztak és beszélgettek is egymással, s erről Salamov részletes feljegyzéseket készített.

Eljött 1956. Júliusban Varlam Salamovot rehabilitálták, ősszel visszatért Moszkvába. A levelezés megszakadt. A továbbiakról Salamov emlékiratai tudósítanak, és ez már más téma.

A levelezés a két költő életének talán a legdrámaibb időszakát fogja át: Paszternak a *Zsivago doktoron* dolgozik, és átéli azt a vihart, amelyet a regény külföldi közlése (1957) idézett elő. Salamov majdnem két évtizedig tartó fogolylét, éhezés, fagyoskodás és a szeretett munkától való megfosztottság kínjai után a szó szoros értelmében – mint író is – halottaiból támad fel. Éjjel-nappal szenvedélyesen ír, leveleiből is kiérződik a szenvedélyes vágy, hogy beszéljen, állást foglaljon mindarról, ami a hallgatás hosszú évei alatt felgyülemlt benne. Személyes tragédiát is átél ezekben az években. 1956-ban elválik Galina Gudztól, attól az asszonytól, akinek képét a kolimai pokolban is megőrizte.

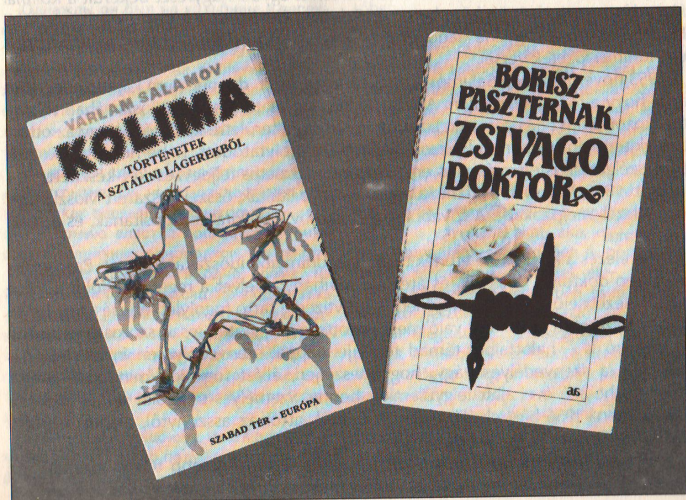
A két költő levelei a számukra legfontosabb, leglényegesebb témákat érintik, az alkotói alapelveket. De nemcsak a költői mesterségről van szó. A költői alapelvek

mindkettőjüknél elválaszthatatlanok az etikai normáktól, ezért ennyire lebilincselő olvasmány ez a levelezés, a szellem szilárdságának és emelkedettségének, az erkölcsi tisztaságnak és a hűségnek a tanúbizonysága.

Hogy mindkettőjük számára mennyire fontos volt levelezésük, arra abból lehet következtetni, hogy visszhangjait a figyelmes olvasó megtalálja műveikben, ha elolvassa a *Zsivago doktor* befejezését, illetve Salamovnak *A rim egyes sajtóosságai* (Nyekotorije szvojsztva rifmi), *A legmagasabb elv eszköze* (Orugyje viszsevo nacsala) című verseit, valamint *Kolimai elbeszéléseit* (Kolimszkije rasszkazi), amelyek remélhetőleg hamarosan hiánytalanul megjelennek.

A levelezést rövidített formában közöljük. Kimaradt Salamovnak a *Zsivago doktor*-ról készített részletes, oldalankénti elemzése, Salamov egyes verssorainak felsorolása Paszternak első levelében és néhány más részlet. A közölt levelekből így is képet kapunk a két költő kapcsolatának alakulásáról.

GELLÉRT GYÖRGY fordítása

Borisz Paszternak és Varlam Salamov levelezése

Paszternak–Salamovnak

1952. július 9.

Kedves Varlam Tyihonovics!

Június közepén a felesége átadta a levelét és két könyvét. Én akkor a magam jószántából ígértem meg, hogy írok Magának. De nagyon nehéz teljesíteni.

Meghajlok komoly, szigorú sorsa és eredeti képességei előtt (az éles megfigyelése, zenei érzéke, a szó tapintható, anyagi rétege iránt való fogékonysága előtt), melyeknek bizottságaival bőségesen találkozhatni könyveiben. És nem is tudom, hogyan beszéljek a hibáiról, mert hiszen nem az egyéniségéből következnek: azok a művészi példák a bűnösök bennük, amelyeket követett és mérvadóknak tekintett, a hatások a bűnösök, elsősorban az enyém.

Mondanék néhány szót magamról, csak azért, hogy tisztábban lásson a továbbiakban (nem pedig önteltségből).

Ha most újra megjelenhetnék, felhasználnám az alkalmat, és nagyon-nagyon keveset válogatnék ki korai köteteimből, egy rövid előszóban elmondanám, hogy milyen szegényes, ami megmaradt belőlük, s átadnám őket a feledésnek.

Az életszerűség, az élénk színek igényével kezdtem irodalmi pályámat, s ez részben meg is mutatkozott *Sorompók felett* című kötetem első összeállításában (1917). De már abban is volt némi szövegromlás. Én az Urálban voltam, és a kiadó, aki ezzel a kötettel amúgy is csak a futurizmusnak akarta leróni adóját, hasznos hozadékként üdvözölte az elírásokat és sajtóhibákat, s úgy jelentette meg a könyvet, hogy korrektúrát nem is küldött.

A *Nővérem az élet* című kötet néhány versében akadtak üde hangok. De a *Témák és variációk* már megalkuvás volt, egy lépés az írói lelkiismerettel ellentétes irányban: ez valójában nem kötet. Nem szerepelt szándékaimban, terveimben. A könyv a *Nővérem az élet* potyadékból állt össze, az eldobott selejtből, amit nem vettem bele amabba a kötetbe.

Lett aztán még rosszabbul is. Jöttek a húszas évek: sokak számára a képmutatás, a friss, bensőséges eredetiség gépies rutinná és sablonná változása, Majakovszkij számára még gyilkosabb és arctalanabbá tévő kor, mint számomra, s Jeszenyinnek se kedvező, olyan kor, amelyben Andrej Belij például azt hihette, hogy művész maradhat és átmentheti művészetét, ha az ellenkezőjét írja annak, amit gondol, de megtartja egyéni technikáját, Leonov pedig úgy vélhette, hogy elég az állítólag Dosztojevszkij stílusát követő cikornyás küllem, s máris kész a Dosztojevszkij-tanítvány. Azokban az években alakult ki az a „szovjet” költészetszörnyeteg, amelyhez képest az órségváltás: Tvardovszkij, Iszakovszkij, Szurkov mind megannyi istennek tetszett, hiszen ők mégiscsak költők voltak. Ennek az egész ostobaságnak – a

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Főszerkesztő
ALEKSZANDR PROHANOV

A főszerkesztő első helyettese
VALENTYINA HARKOVA

Főszerkesztő-helyettesek
ALEKSZEJ BARHATOV
VLAGYIMIR KUNYICIN

Olvasószerkesztő
SZERGEJ KIFURJAK

ANATOLIJ AFANASZJEV
VLAGYIMIR GUSZEV
REGINA KADULINA
ANATOLIJ KIM
ANATOLIJ KURCSATKIN
VLAGYIMIR ORLOV
LEONYID POCSIVALOV
IRINA RAKSA
INNA ROSZTOVCEVA
TIMUR ZULFIKAROV

A magyar kiadás szerkesztője
OLEG GROMOV

Művészeti szerkesztő
RIMMA REZNYIKOVA

A szerkesztőség címe

121248 Moszkva
Kutuzovszkij prospekt 1/7
Telefon: 243-37-06
Szerkesztőségi órák naponta 12–18.

A MAGYAR KIADÁS SZERKESZTŐSÉGE

Főszerkesztő
KIRÁLY ISTVÁN

Főszerkesztő-helyettes
E. FEHÉR PÁL

Szerkesztő
WINTERMANTEL ISTVÁN

Tanácsadó testület
BARTA ISTVÁNNÉ
FÖLDEÁK IVÁN
GERENCSÉR ZSIGMOND
JOVÁNOVICS MIKLÓS
LANDLER MÁRIA
NIKODÉMUSZ ELLI
S. NYIRŐ JÓZSEF
RAB ZSUZSA

A magyar szerkesztőség címe

1054 Budapest
V., Kálmán Imre u. 21. I. em.
Telefon: 1-127-630
Szerkesztőségi órák naponta 9–14.

SZOVJET IRODALOM

A SZOVJET ÍRÓSZÖVETSÉG FOLYÓIRATA
1989/12

Tartalomjegyzék

	Oleg Gromov	3	Király István 1921–1989
		4	Király István emlékére
PRÓZA			
	Vaszile Vaszilake	5	Elégia Anna Mariáért
(Markos Miklós fordítása)
	Ion Druce	48	A szamaritánus nő
(Lénárt Éva fordítása)
ÉLŐ MŰLT			
	Venyiamin Kaverin	60	Képmás az üvegen
(Grigássy Éva fordítása)
	N. Goller Ágota	108	Venyiamin Kaverin
	Venyiamin Kaverin	110	Levelek N. Goller Ágotához.
(N. Goller Ágota fordításai)
LÍRA			
	Baka István	114	„Önmagáért való” költészet
	Vlagyimir Kornyilov	115	Versek (Baka István, Csorba Győző
és Somlyó György fordításai)
	Benegyikt Szárnov	126	Vlagyimir Kornyilov verseiről
(Baka István fordítása)
KÉT NYELVEN			
	Vlagyimir Kornyilov	128	Két műfaj (Csorba Győző fordítása)
	Konsztantyin Vansenkin	129	Az ismerős öreg (Makai Imre fordítása)
DOKUMENTUM			
	Irina Szirotjinszkaja	131	Két író az ötvenes években. Paszternak és
Salamov levelezéséről
(Gellért György fordítása)
		133	Borisz Paszternak és Varlam Salamov
levelezése
(Gellért György és Pór Judit fordítása)
EMLEKEZÉS			
	Rab Zsuzsa	156	Búcsú Nikodémusz Ellitől

Következő számaink tartalmából

PRÓZA

Fejezetek Anatolij Ananyev, Vaszilij Belov, Vlagyimir Licsutyin és Vjacseszlav Pjecuh regényeiből
Jurij Dombrowszkij regénye: A felesleges dolgok fakultása
Szergej Jeszin, Vlagyimir Krupin, Vlagyimir Makanyin, Vlagyimir Orlov, Irina Raksa és Larisza Rumarcsuk elbeszélése

LÍRA

Új költők a nyolcvanas években
Gevork Emin és Nyikolaj Trjapkin versei
Litván költők kisantológiája

ÉLŐ MÚLT

Borisz Paszternak versei és esszéje
Marina Cvetajeva és Andrej Szinyavszkij esszéje Paszternakról
Alekszandr Kuprin elbeszélése

IRODALOMRÓL

Mihail Epstejn tanulmánya az esszéirodalomról
Csingiz Guszejnov tanulmánya: Kétnyelvűség az irodalomban
Vlagyimir Bondarenko a negyvenesek prózájáról

EMBER ÉS KORA

Iona Andronov: Börtönolvasmányok

FÓRUM

Ideológiai atlasz: szellemi és politikai irányzatok a szovjet kulturális életben
Magyar vélemények az ideológiai atlaszról